

Zwemmen is onze core business

↘ MOMENTEN SPRAK MET ANDRÉ CHRISTIAENS, OPRICHTER VAN BOAS VZW
 ↘ TEKST: BART ROGÉ

Dat Philippe Gilbert en Kim Clijsters zichzelf opvolgden als Sportman en Sportvrouw van het Jaar 2010 zal u zich wellicht nog herinneren. Verdienstelijk en terecht, je hoort ons niet klagen. Maar herinnert u zich Sven Decaesstecker? Nee? Hij kreeg zijn trofee uit handen van de Nederlandse olympische zwemkampioene Inge de Bruijn, een niet onaardige verschijning. We horen u denken: "Heeft België na Fred Deburghgraeve opnieuw een topzwemmer?" Ja, Decaesstecker was vorig jaar goed voor brons en een Europees record op het WK zwemmen in Eindhoven. Daarmee verdient je dus met voorsprong de trofee voor paralympiër van 2010. En dat belooft voor de Paralympische Zomerspelen in Londen volgend jaar.

Inderdaad: Paralympics. Dat u zich Sven Decaesstecker niet onmiddellijk herinnert, nemen we u dus niet kwalijk. Maar toch, de Belgische paralympische beweging is een heuse inhaalbeweging aan het maken. Topatleten – en met hen alle sporters – met een handicap verdienen een grotere spotlight. Het Belgian Paralympic Committee (BPC) werkt al jaren aan een positieve beeldvorming, met de klemtoon op de sportieve prestaties. Nog altijd kijken we eerst naar de handicap en dan pas naar de sporter. Ofwel: men kijkt nog te vaak eerst naar de beperking en dan pas naar de mogelijkheden.

Expert ter zake is André Christiaens. Hij is de enige IPC Swimming Classifier in ons land. André is door het International Paralympic Committee (IPC) geaccrediteerd om elke zwemmer die wil deelnemen aan de reguliere competitie te beoordelen en in te delen in een categorie. De competitie is georganiseerd volgens die categorieën. Als leek en buitenstaander klinkt dit eigenaardig. Reden genoeg voor een gesprek.

Momenten: "Sporters beoordelen op hun handicap, als buitenstaander klinkt dat grof. Eenzelfde handicap kan toch verschillende gevolgen hebben voor iemands prestaties?"

André: “Dat is ook zo. Kijk, het uitgangspunt van elke classificatie is fair play. In competitie sport met kinderen heb je verschillende leeftijdscategorieën omdat het weinig zin heeft om iemand van zes tegen een twaalfjarige te laten kampen. In het boksen of judo hanteren ze om dezelfde reden verschillende gewichtsklassen. Voor mannen en vrouwen zijn er in elke sporttak verschillende competities. Verschillen tussen mensen zijn er sowieso. Classificaties zijn er juist om voor iedereen – ondanks die verschillen – gelijke startkansen te garanderen. Ik denk trouwens dat het IPC-systeem de verschillen een stuk positiever benadert dan in reguliere sporttakken.”

Momenten: “Hoezo?”

André: “Het is natuurlijk niet zwart-wit, maar in reguliere sporten is de classificatie vaak gericht op wat je niet kan. Vrouwen zijn fysiek minder sterk dan mannen, kinderen van zes zijn motorisch minder ontwikkeld dan kinderen van twaalf jaar, enzovoort. In het IPC-systeem staat niet de *disability*, maar juist de *ability* centraal. We kijken vooral naar wat sporters juist wel kunnen met hun handicap. We overstijgen op die manier dus het medische aspect van een handicap.”

Momenten: “Hoe zit het classificatiesysteem juist in elkaar? Hoe beoordeel je sporters?”

André: “Op basis van de functionele mogelijkheden van de atleet. Eerst is er een medische ‘*keuring*’. Daarbij kijken we of er sprake is van voldoende handicap en worden atleten ingedeeld in een medische klasse. Daarna is er een functionele classificatie die gebaseerd is op de sporttechnische eisen, eigen aan de

sporttak dus. Zo krijg je grotere categorieën die meerdere ‘soorten’ handicap combineren. Het is dus niet zo dat er wedstrijden zijn ‘per handicap’. Je hebt een systeem van S1 tot en met S14. S1 is de groep met de zwaarste beperking, S10 de groep met de lichtste. Voor de zwemmers met een visuele beperking worden de klassen S11 tot S13 gebruikt. S11 is blind, S12 zeer slechtziend en S13 is slechtziend. Zwemmers met een verstandelijke handicap hebben de klasse S14.”

Momenten: “En werkt het?”

André: “Ja. Door het systeem krijg je grotere reeksen, waardoor de competitie een stuk boeiender wordt. Per klasse is het minimum aantal atleten per wedstrijd bepaald. Er moeten minstens acht-deelnemers zijn per klasse, anders worden de wedstrijden binnen die klasse afgelast. Of er worden open wedstrijden gezwommen waarin een verdeelsleutel alle klassen gelijkstelt, zodat er geen gemakkelijk te verdienen medailles meer bestaan. Maar veel is afhankelijk van de kwaliteit en opvolging door de classifiërs. Elke competitie sporter moet worden geclasificeerd om in een erkende competitie te kunnen deelnemen. Voor de sporter is dat geen evidente stap, het wijst wel op motivatie. En als enige Belgische classifiër voor het zwemmen klaag ik dus niet over te weinig werk. Maar we moeten dringend het netwerk van classifiërs uitbouwen – nationaal en via samenwerking met de buurlanden – om onze expertise en objectiviteit te bewaken. Ons verhaal is hetzelfde als dat van elke ander sportdiscipline, met of zonder handicap. Als je de kwaliteit van de competitie omhoog wilt trekken, moet je tegelijk in sporters én in de omkadering investeren. Ook op sporttech-

nisch vlak, het medisch kader, de trainingen en zo moeten we nog beter kunnen doen.”

Momenten: “Samen met Koen Van Landeghem en Krista Esselens ben je bezieler van BOAS vzw. De baseline van jullie organisatie – ‘Be Optimal in Action @ Sport’ – lijkt de lat wel hoog te leggen. Wat is het verhaal?”

André: “Als kinesitherapeut was ik al een tijdje hoofdtrainer van SRUG Swimming, de zwemclub van het Revalidatiecentrum van de Universiteit Gent. De stiel heb ik geleerd van Jean-Marie Beuckels. Na de Paralympische Spelen van Sydney in 2000 ben ik samen met Koen benoemd als de regionale trainer van de Belgische paralympische elite-zwemmers. We zagen toen evenveel potentieel als blinde vlekken, nog altijd trouwens. We hebben toen heel wat terugkerende en sporadische initiatieven opgezet, het constante experiment eigenlijk. Maar daarmee groeide ook de noodzaak om iets structureels op te zetten. Zorgvoorzieningen, ouders en ook de sporters zelf zochten vooral continuïteit. Ondertussen hadden we een duidelijke visie ontwikkeld. In 2004 hebben we BOAS opgericht. Juist vanuit onze kijk op hoe een zwemclub voor mensen met een handicap er moet uitzien. Dat was niet evident. Ondertussen hebben we een groep van dertien trainers en zijn we actief in Neder-Over-Heembeek, Meise, Laken, Roeselare en Kortrijk.”

Momenten: “In wat verschilt BOAS van andere zwemclubs voor mensen met een beperking?”

André: Zwemmen is onze core business. Wij zijn geen ‘afdeling voor gehandicapten’

binnen een zwemclub voor valide zwemmers en ook geen multisportvereniging voor mensen met een beperking. Begrijp me niet verkeerd: G-clubs en multisportverenigingen zijn fantastisch en daar wordt zeer professioneel gewerkt, maar met BOAS houden we een strakke focus op onze zwemmers. Dankzij onze internationale paralympische ervaring hebben we heel wat good practices gezien in het buitenland. We hebben lang gewerkt aan onze trainingsprogramma’s. Die zijn zeer gevarieerd en onze trainers kunnen daar zelf – als iets modulairs – mee aan de slag. Vooral qua zwemtechniciteit, trainingsprocessen en de fysieke aspecten staan we, denk ik, zeer stevig in onze schoenen. We gaan ook doelbewust breder dan het competitiezwemmen. Elke club heeft een brede basis nodig. We vinden dat we het aan onszelf verplicht zijn om iedereen die dat vraagt te leren zwemmen. Iedereen die wil komen zwemmen, omwille van uiteenlopende redenen en met eender welke beperking, kan bij ons aansluiten. We nemen onze tijd en zetten voor elk individu een parcours uit. Bij ons geen eenheidsworst, dat zeker niet.”

Momenten: “Maar BOAS is meer dan een zwemclub, jullie geven ook opleidingen.”

André: “Het heeft geen zin om op een eiland te blijven zitten. Het ganse clubgebeuren moet je dynamisch durven bekijken. Voor trainers, maar zeker ook voor zwemmers is het zeer lonend om ze uit hun vertrouwde bad te trekken en ze een nieuwe bril op te zetten. Niet dat we overtuigd zijn van ons eigen gelijk, integendeel, maar verandering van spijs doet eten. Als het gaat over de begeleiding van topzwemmers gaan we

de hort op met onze multidisciplinaire aanpak. Kwestie van de blik van trainers en atleten wat te verruimen. We organiseren ook jaarlijks zwemstages in het binnen- en buitenland, voor mensen met en zonder een beperking. Want die mix is ook essentieel. Zwemmers met een handicap kunnen de top bereiken in hun categorie, maar dan neemt de marge voor progressie snel af. Als je ze in een baan legt met een valide zwemmer, dan is er weer een uitdaging.”

Momenten: “Ook lokale sportclubs en stedelijke sportdiensten boeken jullie workshops en opleidingen.”

André: “Ja, het draagvlak om mensen met een handicap aan het sporten te krijgen groeit. Vanuit onze eigen ervaringen weten we hoe je een G-werking op een goede, eenvoudige en goedkope manier kan integreren in een bestaande zwemclub. We geven ook advies over de fysieke toegankelijkheid van de infrastructuur. En omdat de toegankelijkheid van zwembaden erop vooruit gaat, zien redders steeds vaker mensen met een handicap in hun bad. Ook die mensen vragen ons om handicapspecifieke kennis en technieken.”

Momenten: “Komen jullie daarmee niet in het vaarwater van de Vlaamse Liga Gehandicaptensport (VLG)?”

André: “Ik ken inderdaad niet veel sportverenigingen die actief naar buiten komen met een opleidingsaanbod. Kijk, ik ben altijd geprikkeld geweest om met mensen met een bepaalde fysieke aandoening of beperking te werken, dat is mijn vak. Die drive en de kennis die we nu als club hebben opgebouwd, is het voornaamste wat

we kunnen, en ook willen uitdragen. Daarbij komt dat ons opleidingsaanbod een deel van onze werking, die uitsluitend op vrijwilligers draait, financieel draagt. Liever met onze kennis en ervaring fondsen werven dan met een spaghettiavond. Maar dat is zeker niet het uitgangspunt van onze workshops. We zien gewoon graag een brede basis ontstaan waardoor we metertijd meer sporters en dus ook topsporters hebben. Wat de VLG samen met de Vlaamse Trainersschool uitbouwt, is zeker relevant en zit goed in elkaar, we werken er ook actief aan mee. Het is dankzij de VLG dat ik internationaal classificeer. Maar je mag ook niet verwachten dat al wat nieuw is vanuit de federaties komt. Er moet altijd een gezonde wisselwerking zijn tussen top en basis, tussen clubs en de federaties. En als clubs een eigen dynamiek ontwikkelen, des te beter. Zolang het constructief blijft, natuurlijk.”

Momenten: “Je haalde het al aan: de mix van sporters met en zonder een beperking in eenzelfde club. Hoe staat BOAS daar tegenover?”

André: “Het inclusie-idee is juist, maar je moet het dan wel juist invullen. Het mag geen dwang zijn. Op onze stages is er altijd een mix, maar dat wil niet zeggen dat iedereen samen in dezelfde baan zwemt. Zoiets zou totaal niet werken. Je moet het enkel doen als het zin heeft. Als een zwemmer met een handicap bijvoorbeeld een *haas* nodig heeft om het tempo op te drijven. Maar de sociale component is zeker even waardevol, er bestaan al genoeg hokjes waar mensen in worden geduwd. Het ‘samenleven’ tijdens onze stages of de culturele uitstapen die we inlassen, waarom zouden we dat

gescheiden houden? Als het niet nodig is om dingen apart te doen, moet je ze ook gewoon niet apart doen. Valide zwemmers staan wel even stil bij het ganse 'gehandicapt zijn'. Het doet wel iets met mensen als je uit eerste hand hoort hoe je een been kan verliezen bij een auto-ongeluk en na jaren revalidatie een topsportstatuut vast hebt. In gans het inclusiedenken komt het erop neer om een handicap niet als een taboe te benaderen. Het klinkt wollig, maar iedereen heeft zijn beperkingen en iedereen zijn talenten, en als je ergens wil geraken moet je een kat een kat noemen. Tijdens de BOAS-stages kom je om te zwemmen. Met wie je dan in het zwembad ligt, zou geen *issue* mogen zijn. De rest komt dan vanzelf."

Momenten: "Is de mix ook relevant op sport-technisch vlak?"

André: "De begeleiding en de omgang met sporters met een handicap vraagt om een kader met specifieke kennis en vaardigheden. Maar de kruisbestuiving tussen kennis over sport en kennis over de doelgroep is essentieel. De link met het reguliere sportgebeuren moet je ook concreet hard kunnen maken. Daar moet er dus ook meer aandacht komen voor gehandicaptensport."

Momenten: "Onderzoek uit Nederland geeft aan dat ouders de 'gebrekkige' deskundigheid van de begeleiding zien als een belemmering bij het (gaan) sporten. Beaam je dat?"

André: "De relatie met ouders of andere begeleiders is zeer belangrijk. Dat hebben we zelf met scha en schande ondervonden. Als je het gesprek niet aanknoopt, moet je verder met veronderstellingen. Ouders gin-

gen er vanuit dat BOAS een professionele sportvereniging was met heel wat financiële slagkracht, terwijl we volledig draaien op vrijwilligers, met een minimaal budget. Maar ook omwille van andere zaken heb je ouders en begeleiders nodig. Vervoer en kosten zijn gekende drempels, daar kan je op anticiperen. Persoonlijke factoren zijn moeilijker te duiden. De manier waarop mensen met een beperking – en ook hun omgeving – hun eigen handicap en gezondheid ervaren, is doorslaggevend in het sporten. Dat heeft te maken met het inschatten van vaardigheden en zelfvertrouwen. Je moet hun eigen inschatting vaak doorprikken. Heel wat mensen met een handicap en hun omgeving hebben onterecht het gevoel dat ze niet kunnen sporten. Dat gevoel moet eruit en dat doe je door mensen te overtuigen: ouders en begeleiders van zorgvoorzieningen, maar ook trainers..."

Momenten: "Hoe schat je de verdere ontwikkeling van het sportlandschap voor personen met een handicap in, en van BOAS in het bijzonder? Wat brengt de toekomst?"

André: "Kijk, een sportaanbod is het meest toegankelijk als het dicht bij de doelgroep staat. Hoe meer hoe beter dus, maar de verschillende initiatieven mogen geen eilandjes worden. Een persoonlijke aanpak werkt ook het beste, want niet iedereen heeft dezelfde drijfveren om te sporten. Met BOAS blijven we zoeken naar zwembaden en trainers om ons aanbod uit te bouwen. Dat betekent dat we constant bezig zijn met het schrijven van dossiers, sportfunctionarissen bellen, de sportraad overtuigen... Die administratie is immens tijdrovend. We dromen dus van een bestuurder

die de dossierlast kan dragen en onze groei kan sturen. Tegelijk moet dat iemand zijn die sleutelfiguren kan aanspreken, want het aanbod geraakt maar traag gekend bij de doelgroep. Met een foldertje kom je niet erg ver. We moeten meer met begeleiders van dagcentra en met ouders gaan praten,

maar ook met artsen of fysiotherapeuten communiceren over sport bij mensen met een handicap. Als de professionals en de persoonlijke omgeving van mensen met een handicap de meerwaarde van sport zien, geraken meer mensen aan het sporten, daar ben ik zeker van.”